

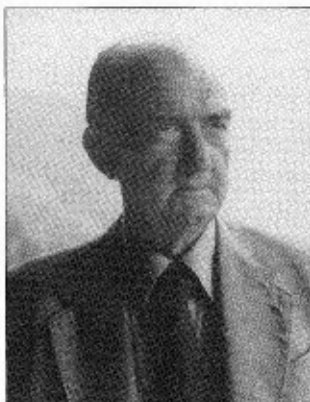
Het geheim ontsluit

"De schrijver Aart Duyser? Dat is mijn vader!"

door Tim. H. Hulzebos

De naam Aart Duyser zal waarschijnlijk bij de meeste lezers onbekend zijn. De titels van de door hem geschreven jeugdboeken roepen wellicht meer herkenning op. Tim Hulzebos, liefhebber van deze verhalen, ging op zoek naar de onbekende Aart Duyser.

Het heeft lang geduurd voor ik één van mijn grootste leeschatten van vroeger: *Het geheim van de Gouden Draak* (1947) weer te pakken kreeg. Via Toos Saal, destijds directeur van de Stichting Kinderboek Cultuurbezit te Winsum lukte het in 2000: drie weken mocht ik het lenen. Ik herlas het met rode oortjes en korte tijd daarna kon ik uit de voorraad van antiquariaat Gemilang te

Aart Duyser (1908-1981).

Bredevoort dit mij zeer dierbare boek aan mijn collectie toevoegen. Ik besloot toen ook andere boeken van Aart Duyser, de schrijver van *Het geheim van de Gouden Draak*, aan te schaffen, zoals *San Yan en de zwarte tijger* (1941), *De Chinese dolk* (1937), *Jon tussen sneeuw en zon* (1960), etc. Dit gaf mij zoveel voldoening dat ik vervolgens graag het een en ander over de schrijver te weten wilde komen. Helaas, geen jeugdboeken-lexicon, geen antiquariaat, zelfs geen *Lectuur Repertorium* van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage kon hem voor mij aan de vergetelheid ontrukken. Toch wilde ik achter 'het geheim' komen. Ik startte mijn speurtocht met een rij telefoonnummers met de naam Duyser, verkregen via de internetsite Nationale Telefoongids. Bij nummer 9 van de lijst had ik beet. Mevrouw C. Duyser te Middelburg reageerde op mijn vraag "Weet u ook iets van de schrijver Aart Duyser?" met "Dat is mijn vader!" Helaas bleek hij overleden te zijn. Ze herinnerde zich dat vader tijdens de Tweede Wereldoorlog het boek *Als g'in nood gezeten* (1946) schreef, dat in Rotterdam speelt, waar het gezin Duyser tijdens de oorlog woonde. Haar broer, Mr. Aart Duijser jr. (let op de schrijfwijze) stuurde mij een uitvoerige beschrijving van zijn vaders leven met een foto. Van hem vernam ik dat *Het geheim van de Gouden Draak* in zijn jeugd ook tot zijn favorieten behoorde: "Het was behalve bloedstollend spannend ook vol humor, waardoor de spanning weer werd gerelativeerd. Ik kan me het verhaal nog in grote lijnen voor de geest halen en heb het boek nog steeds in mijn bezit."

EENOUDERGEZIN

De schrijver Aart Duyser is geboren in Zwijndrecht op 9 augustus 1908. Al voor zijn geboorte overleed zijn vader, die kunstfotograaf was. Frappant is dat in verschillende boeken van Duyser jongeren voorkomen die opgroeien in een eenoudergezin, bijvoorbeeld in *De Gouden Draak* en *De schat van de Rode Lotus* (1963). Tot zijn twaalfde jaar werd hij opgevoed door zijn moeder en een ongetrouwde tante. De laatste had zich garant gesteld voor zijn toekomstige studiekosten. Het liep echter anders. Arts moeder hertrouw-

de en Aart kwam in een groot, eenvoudig *middleclass* gezin terecht, waar geen geldschietter meer was en ook geen budget om via het gymnasium naar de universiteit te gaan. Duyser jr.: "Zijn leven is zeer bepaald door deze gebeurtenis in zijn jeugd, waarbij hij zich in het nieuwe gezin moest invechten. Ik denk dat veel van zijn ambitie is terug te voeren op de wil om zich te bewijzen." Dat dit consequenties had voor zijn kinderen, heeft Duijser jr. aan den lijve ondervonden. Hij kwam als jongetje van vijf eens huilend thuis omdat een buurjongen hem had gepest. Zijn vader, de schrijver dus, pakte hem op, zette hem de voorkeur uit en riep: "Nu heb ik een zoon, en nu ga je d'r heen, en je slaat er op!"

Aart sr., die op het gebied van tekenen en schilderen talent had, werd bij de ontplooiing hiervan zeer gestimuleerd door zijn stiefvader en broers. Via de mulo kwam hij op de kweekschool te Dordrecht terecht en daar leerde hij zijn vrouw kennen. Na het behalen van het diploma trouwden ze en vestigden zich omstreeks 1934 in Rotterdam, waar Aart Duyser onderwijzer werd aan een School met den Bijbel (Aart was gereformeerd synodaal). Zijn zes kinderen werden voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog geboren.

Duyser, die een zeer bedrijvige aard had, behaalde ondertussen de MO-akte tekenen en was naast zijn baan actief in de evangelisatie onder Chinezen in Katendrecht (zie *De Chinese dolk*).

De oorlogstijd was zwaar. Enkele kinderen die astmatisch waren, moesten van tijd tot tijd naar adressen in de Achterhoek worden gebracht om op de zandgronden wat bij te komen. Duyser zelf, ook behoorlijk astmapatiënt, verrichtte in die tijd geen heldendaden. Wel schreef hij veel, waarbij hij zijn eigen verhalen soms illustreerde. 's Avonds las hij bij een 'drijvertje' de verhalen voor aan zijn kinderen.

In de oorlog had hij het plan een kinderboek met door hem zelf verzorgde kleurenillustraties uit te geven, maar daar is het door allerlei omstandigheden niet van gekomen; het manuscript is nog in het bezit van een zus van Aart Duijser.

In de Rotterdam-periode kwam uitgever Jan Haan uit Groningen eens op bezoek. Aart jr. herinnert zich een gezette man met vest en gouden horlogeketting, aan wie zijn vader een pak beschreven blocnotevellen overhandigde en die daarna, voordat hij wegreed, een biljet van honderd gulden op tafel legde. Sprakeloos hebben de kinderen lang naar dat grote geldbedrag gekeken.

AMERSFOORT

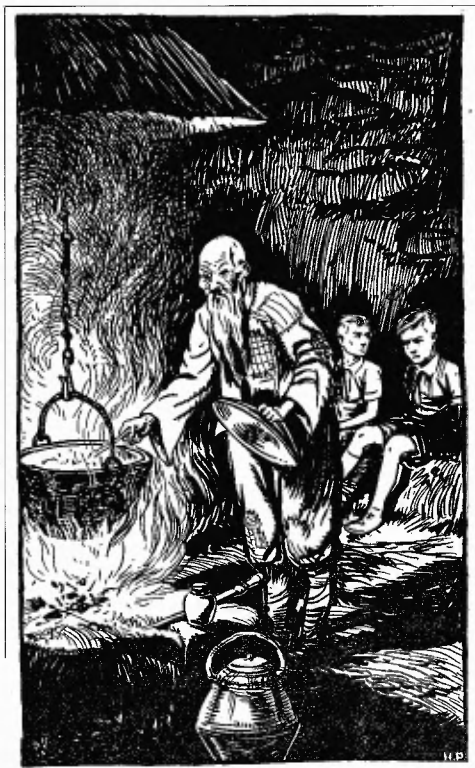
In 1946 verhuisde de familie naar Amersfoort. Hier werd Duyser eerst onderwijzer aan een blo-school. Door avondstudie behaalde hij de MO-aktes pedagogiek en handenarbeid. Voor de NCRV-schoolradio zette hij een handenarbeidscursus op. De bijbehorende cursus-boeken illustreerde hij zelf. Hij werd hierna docent aan de Rehoboth-kweekschool in Utrecht en gaf les aan de 'Jelburg', een school voor maatschappelijk werk. Omstreeks 1947/1948 werd door de NCRV-radio een hoorspelserie uitgezonden van *Het geheim van de Gouden Draak*. Helaas is de band ervan gewist! In 1947 verscheen van Duyser *Een nieuw begin van Joke Waning*, waarvan later een in het Duits vertaalde editie verscheen onder de titel *Ganz einfach Ulrike!*

Omstreeks 1955 werd Duyser inspecteur bij het kweekschoolonderwijs voor de vakken handenarbeid en tekenen. Bovendien was hij medeoprichter van de Nederlandse Vereniging voor Handenarbeid. Ook publiceerde hij veel over het vak handenarbeid. Tot aan zijn vervroegde pensionering in 1965 bleef hij als inspecteur werkzaam.

In 1977 overleed zijn vrouw en in 1981 hijzelf na een ongelukkig verlopen medische ingreep in het ziekenhuis. Hij liet twee dagboeken van zeer persoonlijke aard na, handellend over de ziekte en het overlijden van zijn vrouw. Verder is er een geschrift van slechts enkele bladzijden met zijn jeugdherinneringen, dat hij door zijn onverwacht overlijden niet heeft kunnen voltooien. Dit is vooral jammer omdat dit deel van zijn leven tamelijk onbekend is gebleven bij de kinderen.

CHRISTELIJKE BOODSCHAP

Duijser jr.: "Je kunt stellen dat mijn vader schreef vanuit een christelijke levensovertuiging. Ik denk dat er in zijn boeken meer Chinezen tot het geloof kwamen dan in de werkelijkheid." Waarom hij aan zijn vroegere verhalen zoals *De Chinese dolk* en *San-Yan en de Zwarte Tijger* vaak een moralistisch-christelijke boodschap meegaf, weet Duijser jr. niet: "Hij was een gelovig mens, maar

Jit: *Het geheim van de gouden Draak* (1947); illustratie Henk Poeder.

bepaald geen fanatiek bekeerder van andersdenkenden." In de tijd van de verzuiling schreef men echter vooral voor de eigen doelgroep. Denk hierbij ook aan de zogenaamde zondagschoolboekjes. Misschien is dat de achtergrond van het feit dat sommige van zijn boeken zo'n hoog 'Callenbachgehalte' hebben. Later heeft hij ook wel seculiere boeken geschreven zoals *Het geheim van de Gouden Draak* en *De blauwe Scarabee* (1957). Hoewel verschillende boeken in

China spelen, heeft hij dit land nooit bezocht. Wel verdiepte hij zich heel erg in datgene wat zijn interesse had. Zo bezat hij verschillende boeken op het gebied van de kunstgeschiedenis van China en van Egypte, waar *De blauwe Scarabee* zich afspeelt. Met behulp van deze boeken maakte hij zich de cultuur van deze landen eigen.

Van zijn vaders schrijverschap herinnert Duijser jr. zich weinig. Misschien zat hij er te dicht bovenop.

Duyser jr.: "Wel weet ik dat hij heel gemakkelijk schreef, naar mijn idee gewoon tussen de bedrijven door. Hij had een plot in z'n hoofd en typte het geheel achter elkaar uit zonder nog veel te veranderen. Als anekdote herinner ik me dat hij eens veertien dagen plat op bed moest liggen in een verduisterde kamer, omdat hij, nadat hij op school was uitgegleden, een lichte hersenschudding had. Na die veertien dagen kwam hij triomfantelijk te voorschijn uit de duisternis en riep: "Het boek is af." Dat had hij, zodra zijn vrouw het slaapvertrek verlaten had, bij een bedlampje geschreven. Ze had er niets van gemerkt!" Een belangrijk motief om te schrijven was de bijverdienste. Voor de oorlog vooral was het moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen. Bij elkaar zijn er een twintigtal boeken van Aart Duyser verschenen. Duijser jr. heeft ze niet allemaal gelezen, in elk geval de meisjesboeken (over Jon Joekema) niet: "Ik had al vijf zusjes!"

ARNOLD AKKER

Pas laat in zijn schrijverscarrière koos Duyser voor het pseudoniem Arnold Akker. Dit gebruikte hij bij zijn laatste boek: *De schat van de Rode Lotus*, in 1963 uitgegeven door Kok Kampen. Reden hiervan was waarschijnlijk dat hij toen al jaren een gevestigd kweekschoolinspecteur was en hij zich wellicht geneerde voor de combinatie van deze functie en zijn activiteiten als jeugdboekenschrijver. Daarna was er door drukke bezigheden geen prikkel meer om te schrijven. Bovendien was hij vaak op reis met zijn zieke vrouw. Ook de financiële prikkel ontbrak. Een zeer voor de hand liggende reden om met schrijven te stoppen was ook, dat hij, toen hij de zestig naderde, niet meer zo'n directe band had met de cultuur van de kinderen uit die dagen. Ze waren hem wat ontgroeid. Dit laatste blijkt onder meer uit de volgende anekdote: op de dag dat hij 65 jaar werd, wilde hij persoonlijk alle kleinkinderen vijfhonderd gulden geven. Eén van hen ging daar heel zakelijk mee om en zei: "Stort het geld maar op mijn girorekening, opa!" Dat was iets wat hij helemaal niet begreep.

